

C 13 k 1/00

POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

OPIS PATENTOWY

Nr 43797

Kl. 89 i, 1/01

Vaessen — Schoemaker Holding N.V.

Deventer, Holandia

Sposób otrzymywania roztworów amylozy

Patent trwa od dnia 22 stycznia 1959 r.

Pierwszeństwo: 29 stycznia 1958 r. (Holandia).

Według patentów amerykańskich nr 2608723 i nr 2 656 571, amylozę można rozpuścić w wodnych roztworach niskich alkanoli przez ogrzewanie. Również duński patent nr 186969 — opublikowany 15 listopada 1956 r. ujawnia sposób rozpuszczania amylozy, w którym wodną zawiesinę amylozy ogrzewa się w ciągu krótkiego czasu w temperaturze powyżej 120°C, a otrzymany w ten sposób roztwór szybko ochładza się do temperatury nie przekraczającej 100°C.

Obecnie niespodziewanie wykryto, że roztwory amylozy można wytwarzać przez jej rozpuszczenie, o ile to jest potrzebne, zmieszanej z amylopektyną w roztworach wodnych, zawierających co najmniej 6%-wagowych jednego lub kilku związków, należących do grupy składającej się z formaldehydu i jego polimerów i glioksalu i jego polimerów.

Sposobem tym można otrzymać bardzo stę-

żone roztwory amylozy. W praktyce górną granicę stężenia amylozy określa się tylko lepkością roztworu i czasem trwania rozpuszczania. Przy stężeniach powyżej 50% lepkość gwałtownie wzrasta i osiąga bardzo wysokie wartości. Jednakże, także te bardzo stężone roztwory pozostają przezroczyste (klarowne). Czas trwania rozpuszczania również wzrasta gwałtownie w miarę zwiększania stężenia.

Jako substancje dające formaldehyd i glioksal można wymienić paraformaldehyd, trioksan i poliglioksal. Można także stosować mieszaninę z dwu lub kilku wymienionych powyżej aldehydów i substancji dających aldehydy. Maksymalne stężenie aldehydu znajdującego się w roztworze jest oznaczone wyłącznie przez jego rozpuszczalność.

Dalszą korzyścią sposobu według wynalazku jest to, że nie potrzeba prowadzić rozpuszczania w temperaturze wyższej od temperatury

wrzenia tak, że nie potrzebne jest stosowanie ciśnienia wyższego od atmosferycznego. 10%-owy roztwór amylozy można już otrzymać w temperaturze około 70–75°C w ciągu 15 minut. Jednakże już i w pokojowej temperaturze następuje także pewne rozpuszczanie, które zachodzi pod wpływem absorpcji światła. Szybkość rozpuszczania w temperaturze pokojowej jest oczywiście zbyt powolna dla celów praktycznych, tak że najkorzystniejszym jest stosowanie wyższych temperatur, zwłaszcza powyżej 70°C.

Jak już stwierdzono, czas rozpuszczania jest w dużej mierze zależny od stężenia amylozy i od temperatury. W rzeczywistości rozpuszczanie przyspiesza się przez mieszanie. Szybkość mieszania nie odgrywa roli, lecz oczywiście nie może być zerowa.

Roztwory otrzymane sposobem według wynalazku są bardzo trwałe; np. pozostają przezroczyste nawet, jeśli się je przechowuje w ciągu kilku miesięcy.

Otrzymane roztwory można stosować do wszelkich celów. Na przykład można je formować lub wytłaczać w formie przezroczystych błon i można je także prążyć w kąpeli odpowiedniego związku, w celu otrzymania błon lub włókna. Jeżeli jest to potrzebne, otrzymane błony można traktować amoniakiem w celu usunięcia obecnego formaldehydu, o ile taki jest.

Ponieważ nie zawsze można wzrokowo ustalić, czy amyloza rozpuściła się całkowicie, w przytoczonych poniżej przykładach zastosowano kolorymetr i lepkościomierz Drage'a, w celu ustalenia czy jest to dyspersja, czy też żel lub roztwór. Roztwór absorbuje znacznie mniej światła i na ogół ma mniejszą lepkość od dyspersji lub żelu. Zmiana w absorpcji światła i w lepkości jest wystarczająco ostra dla wyraźnego odróżnienia dyspersji lub żelu z jednej strony, od roztworu z drugiej.

Przytoczone przykłady łącznie z wykresami przedstawiają wynalazek, nie ograniczając jednakże jego zakresu. Fig. 1 przedstawia wykres lepkości roztworów otrzymanych sposobem według wynalazku w zależności od ich stężenia. Fig. 2a, 2b i 2c stanowią wykresy obrazujące wpływ stężenia formaldehydu na rozpuszczanie się amylozy. Fig. 3 przedstawia wykres obrazujący wpływ temperatury na rozpuszczanie się amylozy w określonym czasie.

Przykład I. Znajdującą się w handlu formalinę o zawartości 36%-wagowych aldehydu umieszcza się w kolbie (okrągłodennej)

kulistej, zaopatrzonej w mieszadło i w chłodnicę zwrotną. Następnie dodaje się mieszając 25 g amylozy na każde 100 ml roztworu formaldehydu. Jak wynika z analizy, użyta amyloza ma czystość 97,5%. Następnie przy ciągłym mieszaniu, ogrzewa się mieszaninę na łaźni olejowej. Po 10–15 minutach otrzymuje się przezroczysty roztwór żółtawo-brązowy, który po oziębieniu i przy dłuższym przechowywaniu zachowuje swą przejrzystość.

W całkowicie taki sam sposób wytwarza się roztwory mieszanin amylozy z amylopektyną w stosunkach wagowych 70:30, 50:50 i 30:70, stosując niezmiennie 25 g mieszaniny na 100 ml roztworu formaldehydowego. Następuje tutaj trochę szybsze rozpuszczanie, aniżeli w przypadku stosowania samej amylozy.

Przykład II. Próbowano ustalić górną granicę stężenia amylozy w roztworze o zawartości 36%-wagowych formaldehydu. Zastosowano ten sam aparat co w przykładzie I. W tym przypadku kolba była wyposażona także w termometr. W sposób, jak opisano w przykładzie I przygotowano 30%-wy roztwór amylozy w roztworze formaldehydu w temperaturze 95°C. Czas rozpuszczania wyniósł około 30 minut. Następnie zwiększano stężenie amylozy przez zwiększenie o 5%, zachowując powyżej podaną temperaturę i tę samą szybkość mieszania. Czas trwania rozpuszczania po każdym zwiększeniu stężenia amylozy zmieniał się od 30 do 60 minut. W ten sposób otrzymano roztwory trwałe, przejrzyste o stężeniu amylozy dochodzącym do 75%. Dalsze zwiększenie stężenia tym sposobem nie było możliwe, a to na skutek bardzo dużej lepkości. Zamiast tego odparowano powoli i bardzo ostrożnie na łaźni wodnej roztwory amylozy o stężeniu 70–75%. Roztwory coraz bardziej zagęszczane bynajmniej nie stawały się mętne. W wyniku otrzymano prawie suchą, grubą, przezroczystą błonę.

Na fig. 1 na osi rzędnych oznaczono lepkość roztworów, a na osi odciętych stężenia. Lepkość oznaczona w temperaturze 65°C, naprężenie ścinające — 5000 dyn/cm².

Przykład III. Dla różnych stężeń amylozy oznaczono minimalne stężenie formaldehydu przy którym następuje rozpuszczenie. Przeprowadzono to przez oznaczenie lepkości, absorpcji światła i ekstynkcji. Wyniki pokazane są na wykresach. Fig. 2a, 2b i 2c, na których te wyżej wymienione trzy właściwości oznaczono na osi rzędnych, a stężenie formaldehydu na osi odciętych. Stężenie amylozy wy-

nosiło 20, bądź 1 i 10% wagowych. Rozpuszczanie następuje zawsze w temperaturze 100°C. Jak wynika z tych wykresów, minimalne stężenie formaldehydu wynosi od 6—10% objętościowych.

Przykład IV. W przykładzie tym oznaczono wpływ temperatury na rozpuszczanie, przy czym parametry czasu i stężenia były stałe. Obserwowano, jak dalece będzie postępowało rozpuszczanie się 10 g amylozy w 100 ml 40%-wego objętościowo roztworu formaldehydu w różnych temperaturach w ciągu 15 minut. Wyniki uwidocznione są na wykresie według fig. 3, na którym wyniki widzialnej obserwacji są podane dodatkowo przy lepkości, absorpcji i esktynkji. Oczywiście nie można na podstawie tego wykresu wyciągnąć wniosku, że amyloza nie będzie mogła rozpuścić się w roztworze formaldehydu w temperaturze poniżej 70°C. W rzeczywistości w innych doświadczeniach ustalono za pomocą pomiaru absorpcji światła, że przy dłuższym przechowywaniu w temperaturze pokojowej następuje pewne rozpuszczenie. Całkowity czas rozpuszczania przypuszczalnie jest rzędu wielkości kilkuset godzin.

Przykład V. Przeprowadzono 2 porównawcze doświadczenia, przy czym w każdym z nich rozpuszczono po 25 g amylozy w 100 ml 36%-wego wagowo roztworu formaldehydu. W pierwszym doświadczeniu rozpuszczanie prowadzono przy szybkim mieszaniu, a w drugim przy powolnym; w obu doświadczeniach pozostałe warunki rozpuszczania były identyczne. Nie stwierdzono żadnej różnicy w szybkości rozpuszczania, jak to wynikało z lepkości i absorpcji światła, które w obu doświadczeniach również były identyczne.

Przykład VI. W przykładzie tym uodwodniono, że najlepsze wyniki w sposobie według wynalazku otrzymuje się przeprowadzając rozpuszczanie za pomocą ogrzewania w temperaturze nie wyższej aniżeli 100° C pod ciśnieniem atmosferycznym. Przeprowadzono dwa doświadczenia stosując 25 g amylozy, 15 g 36%-wagowo roztworu formaldehydu i 60 g wody (obliczonej na suchą amylozę). W pierwszym doświadczeniu substancje te umieszczono w autoklawie, a w drugim ogrzewano na łaźni olejowej.

Po 10 minutach ogrzewania pod ciśnieniem 6 at roztwór usunięto z autoklawu. W drugim doświadczeniu rozpuszczanie przeprowadzono, jak w przykładzie II. Obydwa roztwory zawierały po 25% wagowych amylozy i około 7,2% wagowych formaldehydu. Lepkości ich oznaczone za pomocą lepkościomierza Drage'a i pod naprężeniem ścinającym—15.000 dyn/cm², wynosiły odpowiednio 120 i 880 poise'ów. Wskazuje to, że w drugim doświadczeniu nastąpił mniejszy rozpad łańcucha amylozy, niż w doświadczeniu pierwszym.

Przykład VII. W zupełnie ten sam sposób, jaki podano w przykładzie I przygotowuje się 25%-owe roztwory amylozy i mieszanin amylozy z amylopektyną w wodnych roztworach gliksalu, paraformaldehydu, trójoksanu i poliglikssalu. Wyniki są zupełnie podobne do wyników otrzymanych z formaldehydem, także minimalne stężenie gliksalu odpowiada minimalnemu stężeniu formaldehydu.

Jest oczywiste, że przytoczone przykłady służą tylko do objaśnienia wynalazku, nie ograniczając jego zakresu.

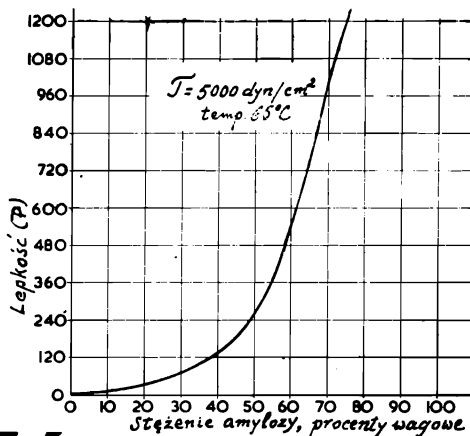
Zastrzeżenia patentowe

1. Sposób otrzymywania roztworów amylozy, znamienny tym, że rozpuszcza się amylozę lub mieszaninę amylozy z amylopektyną w roztworach wodnych, zawierających co najmniej 6%-wagowych związków należących do grupy składającej się z formaldehydu i jego polimerów oraz gliksalu i jego polimerów.
2. Sposób według zastrz. 1, znamienny tym, że proces rozpuszczania prowadzi się w temperaturze od 70° do 100° C.
3. Sposób według zastrz. 1, znamienny tym, że otrzymany roztwór poddaje się następnie obróbce, celem usunięcia z niego wody, przy czym otrzymuje się ukształtowane przedmioty.

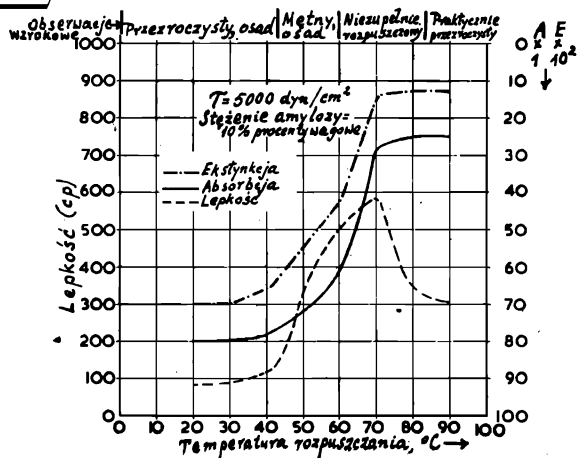
Vaessen-Schoemaker Holding N.V.

Zastępca: inż. Józef Felkner
rzecznik patentowy

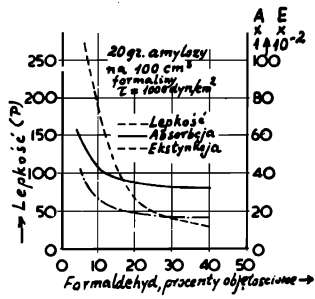
Fig. 1

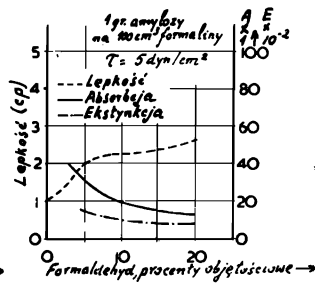
Fig. 3

F3g-2a

F3g-2b

F3g-2c

